No. 21. Donderdag 25 Mei 1916. 16de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST": TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Z. Ex. A. W. F. Idenburg, Oud-G.G. van Ned.-Indië.

REDE,

uitgesproken door den afgetreden Gouverneur-Generaal op de openbare audiëntie van 21 Maart 1916. *)

Excellentie, Mijne Heeren,

Het is mij een groot voorrecht Excellentie, U aan deze plaats uit naam van de autoriteiten, colleges en belangstellenden hier aanwezig of vertegenwoordigd, hartelijk welkom te mogen heeten in Nederlandsch-Indië, het land, dat van nu af Uwe gaven en talenten voor zich zal vorderen; dat door Uwe vaste hand zijn toekomst zal worden tegemoet gevoerd; dat van Uwe Excellentie beslissing en leiding verwacht in tal van quaesties, rakende zijne vitale belangen. Quaesties, in vorm en detail speciaal Indisch, in wezen niet verschillend van die, welke Uwe Excellentie in andere deelen van de wereld heeft kunnen gadeslaan en bestudeeren.

Toen ik eenige oogenblikken geleden in de vergadering van den Raad van Nederlandsch-Indië aan Uwe Excellentie het bestuur over deze gewesten overgaf, deed ik het niet, met gejuich, als een die bevrijd wordt van te zwaren last of van knellenden band. Tot op den laatsten oogenblik heeft God mij geschonken wat ik voor de vervulling van mijn taak behoefde. Ter wille van 's Lands belang wenschte ik thans mijn ambt te mogen overdragen. Maar nu die wensch werd vervuld, heb ik niet zonder weemoed de hand teruggenomen van een werk, zwaar maar schoon, waaraan ik nu zes jaren met mijn gansche ziel heb gearbeid.

*) Javasche Crt., No. 22a, van 21 Maart 1916.

Onder velerlei opzicht was deze bestuursperiode belangrijk.

Niet slechts door den invloed, die gedurende de laatste jaren ook hier werd geoefend door den geweldigen wereldoorlog, maar evenzeer door de vele, naar den vorm veelal nieuwe vraagstukken van verschillenden aard, tot welker oplossing de Indische Regeering werd geroepen.

Eenerzijds een veelzijdige openbaring van particuliere geestkracht en daardoor een bloei van landbouw en nijverheid, van handel en scheepvaart als onze koloniale geschiedenis nauwelijks kent; bevorderd door voortzetting en consolideering van het groote werk, dat in het eerste decennium dezer eeuw in de Buitenbezittingen werd ondernomen; gesteund door een krachtige verkeerspolitiek zich uitend in spoorwegaanleg en havenbouw.

Anderzijds een zich bewust worden van latent in de maatschappij aanwezige krachten; een naar voren treden van vragen, die voor eenige jaren nauwelijks werden genoemd; een drang naar kennis en een begeerte naar de vruchten van Westersche cultuur, die leidden tot bijzondere verzorging en grondige herziening van de inrichting van ons onderwijs; die noopten om zooveel mogelijk weg te nemen elke belemmering van de vrije inwerking van het particulier initiatief, ook dat der Christelijke zending, dat èn vrucht èn wortel dier cultuur wil brengen.

En bij en onder dit alles, een afspiegeling, een weerkaatsing, een natrilling van gebeurtenissen en omkeeringen in andere deelen van de wereld, aansporend om de grondslagen van ons koloniaal bestuur op nieuw te toetsen en zoo noodig naar veranderde omstandigheden te vervormen.

Tegenover dit zich openbarend leven stond ik welwillend.

Niet omdat ik dadelijk vrucht verwachtte waar nauwelijks van ontluiking kon worden gesproken, of omdat ik blind was voor de bezwaren aan sommige uitingen verbonden; maar omdat ik waardeerde het streven naar maatschappelijke verheffing, naar sterking van de persoonlijkheid, de individualiteit; omdat ik welkom heette het begin van den overgang uit het min of meer onbewuste naar het bewuste sociale bestaan; en óók, omdat ik overtuigd was dat alleen wat werkelijk levensvatbaar was zou blijven leven en wat onrijp was van zelf zou afvallen.

De Regeering was bedacht op verwijdering van hetgeen gepaste uitingen van politiek leven belette; op wegneming van overbodig geworden wettelijke verschillen en onderscheidingen; op geleidelijke verzwakking van vormen, uit andere tijden stammend, die onnoodig maatschappelijke kloven verdiepen en sociale verheffing belemmeren. Zij liet, binnen de perken, door rust en orde gesteld, aan de nieuwe denkbeelden een goede gelegenheid om hunne doelmatigheid te bewijzen en hunne vruchtbaarheid te toonen.

Binnen de perken van orde en rust. Wat zich keerde tegen het gezag, dat in deze landen, tot welzijn der volken, een historische roeping en een zedelijke verplichting vervult, vond Regeering èn Bestuur tegenover zich. En zal die steeds tegenover zich vinden. Want ook hier is de juiste verhouding tusschen „gezag en vrijheid" noodzakelijke voorwaarde voor harmonische ontwikkeling.

Door het vertrouwen van Hare Majesteit de Koningin in mijn ambt gesteld en gesterkt, heb ik daarin krachtigen steun ontvangen van de beide Raadslieden der Kroon, die gedurende deze periode de portefeuille van Koloniën hielden; en, hier in Indië, van hen die ambtelijk tot medewerking en voorlichting waren aangewezen; en evenzeer uit de kringen der niet-ambtelijke ingezetenen.

Met waardeering gewaag ik van de groote toewijding van vele landsdienaren, ook onder bijzondere omstandigheden als pestbestrijding en onzijdigheidshandhaving; met erkentelijkheid gedenk ik den steun, dien de Regeering vond bij hen, die in het zakenleven vooraan staan — met name bij de Directie van de Circulatiebank — toen in de Augustusdagen van 1914 het geld werd teruggehouden, het crediet schaarsch en het vertrouwen geschokt was, maar zij het hoofd koel en de handen tot helpen bereid hielden, daardoor Nederland en Indië aan zich verplichtend.

Voor al dien steun, voor die goede samenwerking van ambtelijke en niet-ambtelijke zijde ondervonden, ook voor de vriendschap mij en den mijnen bewezen, betuig ik mijn hartelijken dank.

Excellentie, de taak die U hier wacht, zal niet licht zijn.

Welken invloed de volkerenkrijg nog rechtstreeks op Nederland en op zijn koloniaal bezit zal doen gelden, is niemand bekend, maar wel staat vast, dat de gevolgen van dat geweldig wereldgebeuren ook hier in Indië nog verder en sterker zullen worden gevoeld, en dat zij de Overheid nog voor menige beslissing zullen stellen.

Maar ook afgescheiden hiervan zullen telkens weder belangrijke en ingrijpende problemen aan de orde komen en de leiding van Uwe Excellentie behoeven.

Ook Uwe Excellentie zal niet kunnen volstaan met het bewandelen van betreden paden, maar zal op menig gebied een nieuwe richting moeten kiezen of een nieuwen bouw moeten beginnen.

Op die keuze zal in de toekomst meer dan tot nu toe, invloed kunnen worden geoefend door de ingezetenen dezer gewesten. Aan Uwe Excellentie zal, naar het zich laat aanzien, het voorrecht te beurt vallen om het koloniale vertegenwoordigend lichaam te installeeren en daarmede een orgaan, waarin de publieke zaak, in Indië, publiek, door verantwoordelijke personen, kan worden besproken en toegelicht.

Aan voorlichting zal het Uwer Excellentie dus niet ontbreken; en evenmin aan krachtigen steun. Zij, die mij ter zijde stonden, zullen met dezelfde lust en bekwaamheid ook Uwe Excellentie dienen uit den schat hunner ervaring en blijven voortgaan met hunne beste krachten te wijden aan het welzijn dezer landen, daardoor de taak van Uwe Excellentie merkelijk verlichtend.

Geve God U bij de vervulling daarvan wijsheid en bekwaamheid; zij Uw Bestuur over Indië rijk gezegend; mogen Land en Volk zich onder Uwe krachtige Regeering voorspoedig ontwikkelen!

Toen in Augustus 1914 naar het scheen voor Nederland gevaar dreigde en ook in deze gewesten zekere ontroering der geesten kon worden bespeurd, zijn uit de Inlandsche bevolking — en ook wel uit de kringen der andere ingezetenen, — niet slechts hier en daar maar op vele plaatsen in den geheelen Archipel, spontaan, tal van stemmen opgegaan, die luid gewaagden van gehechtheid aan Nederland, van aanhankelijkheid aan onze Vorstin; die duidelijk spraken van de verzekerdheid dat Indië's toekomst veilig is onder Nederland's vlag.

Die uitingen van den volksgeest hebben elk Nederlandsch hart verblijd en het gevoel van saamhoorigheid versterkt.

Hebbe Uwe Excellentie Uw Bestuur d e z e vrucht — en werke Mijne Heeren Uw arbeid, hij zij ambtelijk of particulier, d a a r t o e mede — dat die gezindheid, dat gevoel

van saamhoorigheid worde bevorderd en gesterkt; dat meer en meer alle niet natuurlijke scheidingen vervallen; dat Nederland en Indië, waarlijk één en daardoor krachtig, door Gods zegen voortgaand groeien en bloeien onder den scepter van Oranje.

Z. Ex. Mr. J. P. Graaf van Limburg Stirum, Gouv.-Gen. van N.-I.

REDE,

door den opgetreden Gouverneur-Generaal gehouden.

Voor hare vriendelijke woorden van welkom zeg ik Uwe Excellentie hartelijk dank; ik betreur het hierop aanstonds een afscheidsgroet te moeten laten volgen, doch grijp gaarne de gelegenheid aan om U E de hulde te vertolken, die algemeen in het vaderland aan hare buitengewone verdiensten wordt gebracht. Op welken prijs onze geëerbiedigde Koningin en Hare regeering die stellen, is U E gebleken uit de hooge onderscheiding die haar ten deel viel in het grootkruis der Orde van den Nederlandschen Leeuw. Onmiskenbaar zijn die verdiensten voor een ieder die Ur Es staatsmanswijsheid heeft kunnen waardeeren in de behandeling van twee aangelegenheden van primordiaal belang: de houding door de Regeering aan te nemen tegenover de evolutie der inlandsche maatschappij en de handhaving onzer onzijdigheid in den wereldoorlog; voor het daarin betoond beleid zijn Indië en Nederland U E warmen dank verschuldigd. Van den eerbiedwekkenden arbeid, door U E op velerlei gebied tot stand gebracht, kan een deel, zooals de verbetering van het onderwijs, uit zijn aard niet de onmiddellijke bevrediging schenken van groote aanstonds zichtbare resultaten; wel voor een ieder waarneembaar daartegen is de ongeëvenaarde ontwikkeling van het verkeer onder Ur Es bestuur door de opheffing van verouderde belemmeringen en den aanleg van kunstwerken, spoorwegen en havens. De herhaalde bezoeken, door U E gebracht aan de door pest geteisterde streken, liggen versch in ieders geheugen; ongetwijfeld is haar daaruit sprekende zorg voor de volksgezondheid ook hier te lande hoogelijk gewaardeerd.

Thans breekt na een lange reeks jaren van ingespannen arbeid voor U E het oogenblik aan, dat Zij zich tijdelijk rust kan gunnen en leven voor zich en haar gezin; voor haar geluk in dat otium bied ik U E mijne innige wenschen aan bij de tallooze zegenbeden die haar bij het verlaten dezer gewesten zullen vergezellen, tevens spreek ik de hoop uit dat Indië ook in de toekomst verzekerd moge blijven van den machtigen steun van Ur Es kennis en zeldzame ervaring.

Nopens mijne voornemens bepaal ik mij voor het oogenblik tot de verzekering, dat mijn streven er in de eerste plaats op gericht zal zijn om, voortarbeidend in de ook door U E gevolgde lijn, de banden tusschen Nederland en Indië steeds nauwer aan te halen, daartoe het vertrouwen te winnen dezer volken en hun de overtuiging te schenken, dat hun geluk ons oogmerk is. Ik reken daarbij op de medewerking van allen, die door hun ambt geroepen zijn mij bij te staan, niet minder op de voorlichting van diegenen buiten het ambtelijk leven, die hun voor de ontwikkeling dezer gewesten zoo belangrijken arbeid met opgewektheid verrichten. Bij het volbrengen eener grootsche taak als de onze is naast nauwgezette plichtsbetrachting, zelfvertrouwen onmisbaar en geboden, vooral in dezen tijd. Het schrijnend besef dat onze uiterlijke weermiddelen nog steeds niet in evenredigheid zijn met onze innerlijke kracht, moge door den oorlog verlevendigd zijn, tevens is daardoor verscherpt de prikkel om onze defensie door afdoende maatregelen te versterken. Anderzijds heb ik in mijn vorig ambt herhaaldelijk mogen ervaren dat de waardigheid, het zelfbewustzijn, de bekwaamheid waarmede Hr Ms Regeering onder tallooze moeilijkheden het schip van staat bestuurt, door andere onzijdigen ten zeerste zijn gewaardeerd en het aanzien van ons land hebben verhoogd. Dit is van den rampzaligen wereldoorlog althans een gelukkig gevolg, dat hij ook onze beste eigenschappen naar voren heeft gebracht; mogen die qualiteiten in ruime mate het eigendom blijken ook van diegenen van onzen stam, die geroepen zijn tot medewerking aan de schoone taak deze gewesten tot hooger bloei te brengen, wanneer tot alle lagen van ons volk het inzicht doordringt dat die taak ons den plicht oplegt eigen convenientie achter te stellen om het welzijn te zoeken der volken, over wie ons bestuur zich uitstrekt, dan valt er niet aan te twijfelen, dat ons met het toenemen der moeilijkheden de kracht zal worden geschonken ze te overwinnen.

Het Zendingswezen in China.

Het Groote Rijk van het Midden schudt wederom op zijn grondvesten; de vaan van het oproer is in verschillende deelen des Rijks ontplooid.

Hoe het af zal loopen, daaromtrent zijn wel voorspellingen te maken, maar zullen zij uitkomen? Vermoedelijk niet, want China is een eigenaardig land· daar toch gebeurt immer het niet gedachte, het nimmer vermoede zelfs.

China is het land der tegenstellingen: tegenstellingen in den mensch en in de natuur en geen wonder ook, in zulk een onmetelijk Rijk.

Dat de verschillende deelen ervan zoo lang nog bijeen zijn gebleven in vroegeren tijd, vindt zijn oorzaak in het feit, dat het Chineesche volk eeuwen lang ingeslapen scheen te zijn.

Toen is de tijd van het ontwaken gekomen en dat ontwaken is wondersnel geschied. Om echter een reuzenvolk onder die omstandigheden te regeeren, is een reuzentaak, welke slechts volbracht kan worden door een reus.

Die nu meenden de republikeinen gevonden te hebben in den persoon van Yuan-Shih ai, den tegenwoordigen president. Hij is een man, die onder de moeilijkste omstandigheden getoond had, groot heerschersgaven te bezitten.

Voor eenige jaren bezat hij, tenminste te oordeelen naar den schijn, het vertrouwen van het grootste deel van het volk.

Vermoedelijk heeft de greep, die hij gemeend heeft te kunnen doen, naar de aloude Chineesche keizerskroon, hem van een groot deel van dat vertrouwen beroofd. Het herwinnen van het verlorene is een moeilijke, een uiterst moeilijke taak, en hoewel de tegenwoordige president der Chineesche Republiek getoond heeft de grootste moeilijkheden het hoofd te kunnen bieden, niettemin is zijn tegenwoordige toestand zeer benard.

Voor de in China wonende vreemdelingen is het een geluk, dat het thans ontwaakte Chineesche volk begrepen heeft, dat het in tijden van oproer zich niet, zooals vroeger, tegen de in hun land gastvrijheid genietende vreemdelingen moet keeren. Alom en allerwege is men daarvan in de verste hoeken van het groote rijk doordrongen. De kastijding, die aan het Chineesche volk indertijd is toegediend geworden, als straf voor de barbaarschheden tijdens de Boxeronlusten tegen de vreemdelingen bedreven, ligt daarenboven den Chineezen nog te versch in het geheugen; thans begrijpt men te goed, dat, wil China vreemde inmenging, die het haat, ontgaan, het in de eerste plaats aan een ieder plicht is, om het leven, de vrijheid en de eigendommen van de vreemdelingen te ontzien.

Hoe ook de tegenwoordige crisis in China moge afloopen, met niet te groot optimisme mag men aannemen, dat de veiligheid der vreemdelingen weinig gevaar loopt.

Dit nu is een zaak van het grootste belang, niet zoozeer voor de in de groote steden verblijvende vreemdelingen, deze toch zijn in de meeste omstandigheden voldoende beschermd, maar in het bijzonder voor degenen, die in de verre uithoeken van het Chineesche Rijk wonen. Deze toch waren vroeger, in tijden van beroering, overgeleverd aan de woede van het gepeupel.

Die in de verste uithoeken van China wonende vreemdelingen zijn bijna zonder uitzondering zendelingen en percentsgewijs was in vroeger tijd het aantal slachtoffers onder die klasse van vreemdelingen, bij onlusten en oproeren, het grootst. Met het oog op de vele gevaren en moeilijkheden, waaraan het Zendingswezen in China in vroeger tijden is blootgesteld geweest, zal menigeen er wellicht belang in stellen, eens iets meer van dat zendingswezen aldaar te vernemen.

Wat ik hier mededeel, heb ik uit verschillende bronnen geput; voor een deel berust het oog op eigen ervaring.

Wanneer voor het eerst pogingen zijn aangewend, om het Christendom veld te doen winnen in het Chineesche Rijk is niet met juistheid bekend. Men veronderstelt in den loop van de 6e eeuw.

Men weet, dat ongeveer in het midden van dat tijdperk, een uit Syrië afkomstige sekte, die der Nestorianen, in Noord-China duizenden inboorlingen tot het Christendom hebben bekeerd. Eeuwenlang heeft deze orde zich in China weten staande te houden, totdat in de dertiende eeuw, deze sekte met haar geheelen aanhang, door de vervolging van de Mongolen Dynastie (1215—1368), totaal werd uitgeroeid.

Blijvende resultaten hebben slechts het Roomsch-Katholieke en het Protestantsche geloof opgeleverd.

Het Grieksch-Orthodoxe geloof kan, wat het bekeeringswerk betreft, buiten rekening gelaten worden, daar de priesters ervan zich immer onverschillig voor het missiewerk hebben betoond. Wel zijn er in China talrijke kapellen, waar deze eeredienst wordt uitgeoefend, maar deze dienen over het algemeen slechts voor aldaar wonende Russen. Bekeerlingen zijn er nagenoeg niet.

De werkzaamheden der beide eerste godsdiensten zal ik in vorengenoemde volgorde behandelen, omdat het eerste geloof daarmede eeuwen voor het tweede is aangevangen.

Omstreeks het jaar 1300 deed de katholieke kerk de eerste poging, vasten voet in China te verkrijgen. Paus Gregorius IV zond daartoe eenige gezantschappen naar den Tartaren-vorst Koeblaie-Kan, die resideerde in Khan-baligh (het tegenwoordige Peking). Leden van die gezantschappen waren o.a. de beroemde Franciskaner monniken Monte-Corvino en Marco-polo. De eerste, die in het jaar 1300 aankwam, werd door den vorst zeer voorkomend behandeld. Deze liet zich zelfs door hem onderrichten in de beginselen van zijn leer, en stond hem toe in Khan-baligh scholen op te richten. Vele Chineezen lieten zich in die periode bekeeren.

Tot belooning van zijn ijver benoemde Paus Clemens V hem tot aartsbisschop van die plaats. In dat tijdvak scheen het alsof het katholieke geloof met rassche schreden veld zou winnen. De keizer was den godsdienst goed gezind, en gaf hiervan zelfs bij edict blijk. Ook in het binnenland werden veel proselieten gemaakt.

Des te grooter was de teleurstelling, toen de opvolger van dezen vorst, zijns voorgangers voetsporen niet drukte. Deze, een fanatiek beleider van den Islam, bedreigde alle christenen, die zich niet tot zijn geloof wilden laten bekeeren, met den dood. Vele zendelingen, die zulks weigerden, werden op zijn last onthoofd, terwijl het werk der missie totaal ver-

hinderd werd. Hij was het, die in Noord-China de Nestorianen en hun aanhang, geheel heeft uitgeroeid.

Toen de Mongolen-Dynastie, waartoe hij behoorde, het wisselvallige lot der vorsten en volken had ondergaan, en deze door het geslacht Ming was verdreven (1368), dacht Paus Urbanus het tijdstip gunstig, om nogmaals een poging te wagen. In het jaar 1370 zond hij daartoe een gezantschap van Franciskaners naar de toenmalige hoofdstad Nanking, waar de beide eerste Ming-keizers hun residentie hadden opgeslagen.

weldra zóó hoog in aanzien bij den keizer, dat hij gedaan wist te krijgen, dat alle paters naar zijn land terug mochten keeren.

Toen na den val der dynastie, het gezag in handen der Mandsjoe-Tataren was gekomen, bleven zich de zendelingen in de gunst van den keizer verheugen. De eerste Mandsjoe-keizer Soentsji, gaf zelfs vergunning in Peking een kerk te bouwen, en ook in het binnenland werden bedehuizen opgericht. Behalve Jezuïeten, had men in dien tijd priesters van de Dominikaner en Franciskaner orden.

Chineesche Kinderen. *)

Met dit gezantschap, waarop hij niet was gesteld, maakte de keizer korte metten, hij liet n.l. alle leden ervan vermoorden.

Na dit gewelddadig optreden, heeft men van verdere pogingen afgezien, tot aan het midden van de zestiende eeuw. Toen is het missiewezen, en wel door den invloed der Portugeezen, in een nieuw stadium gekomen. De keizer had aan Portugal het schiereiland Macao afgestaan, als loon voor bewezen diensten bij de onderdrukking der zeerooverij. Sedert hebben de missiën dat eiland als operatiebasis gebruikt. Spoedig na de inbezitneming, vestigde er zich een Jezuïetenzending, die weldra door andere is gevolgd.

Door den invloed van Macao's gouverneur, stond zijn collega van Kanton aan eenige priesters dezer orde toe zich aldaar te vestigen; een hunner, een Italiaan, een zekere pater Ricci, stichtte er zelfs een school.

De Chineesche priesters, naijverig op de vele leerlingen, die deze school weldra telde, wisten echter te bewerken, dat deze vergunning na een paar jaar weer ingetrokken werd. Ricci, die zich echter daarbij niet neer wilde leggen, begaf zich na zijn verdrijving naar de toenmalige hoofdstad Peking. Hij wist daar een audiëntie bij den vorst te verkrijgen, en dezen te bewegen, hem toe te staan, aldaar te blijven.

Wederom richtte hij een school op, waarin hij in de landstaal, die hij zeer goed verstond, onderricht gaf. Daar hij in hooge mate de gave van het woord bezat, trok hij ook hier veel leerlingen tot zich en als een gevolg daarvan werden vele Chineezen bekeerd. Door zijn invloed werd het bekeeringswerk ook in andere deelen van het rijk ter hand genomen. Ricci stierf in hoogen ouderdom in dat land, alwaar hij tot overste der Jezuïeten was benoemd. Zijn opvolger was de Siciliaan Longobardi. Deze heeft, door het Chineesche bijgeloof, met groote tegenspoeden te kampen gehad. In het jaar 1616 werd een deel van het rijk door hongersnood geteisterd. De toenmalige eerste minister raadpleegde, volgens het gebruik, de sterrenwichelaars, en deze gaven op, dat het een teeken was, dat de goden vertoornd waren over de groote vrijheden, aan de christenen toegestaan. Bij keizerlijk edict werden toen alle zendelingen uit het land verbannen, en trokken zich naar Macao terug.

Deze verbanning heeft echter slechts kort geduurd. Eigenbelang noodzaakte den keizer in het jaar 1626 een

Evenals alle lieden, die naar een hoog doel streven, zijn de beproevingen dier apostelen van het geloof vele geweest. Nog onder de regeering van den vorst, die hen zoo goed gezind was, keerden deze terug. Alweder was het bijgeloof er de oorzaak van. In het jaar 1663 kwam er, tengevolge van watersnood en misoogst, een hongersnood over het land.

Wederom gaven de sterrenwichelaars den christenen ervan de schuld. Wie kon men ook gemakkelijker tot zondebok maken dan de zendelingen, die vreemdelingen waren, en daarom bij de bevolking weinig gezien?

Op het hooren dezer uitspraak, ontstak de keizer in groote woede, en hij beval alle missionarissen geboeid naar Peking te doen brengen. Alzoo geschiedde. In de hoofdstad aangekomen, werden zij op zijn last gefolterd en vervolgens verbannen naar Kanton. Wederom heeft toen het zendingswerk een tijd stilgestaan.

Tijdens de regeering van dien keizer zijn de zendelingen in hun verbanningsoord (Kanton) gebleven. Zijn opvolger trok het besluit echter weer in. Dit was Kangh-si, een der verlichtste mannen van zijn tijd, en groot bevorderaar van kunsten en wetenschappen. Omdat er onder die vreemde priesters zoovele hoogst begaafde mannen waren, oordeelde bij het nuttig voor de opvoeding van zijn volk, hen terug te laten komen. Zij voldeden volkomen aan de verwachtingen, die hij zich van hun terugkomst had gesteld. Uit dankbaarheid voor de op wetenschappelijk gebied van hen ondervonden hulp, stelde China's gebieder het bekeeringswerk geen enkelen hinderpaal in den weg. Vermoedelijk zou dit gedurende zijn regeering zoo gebleven zijn, indien er geen oneenigheid was ontstaan onder de leden der verschillende orden. Eenige leden der Jezuïeten-orde hadden in dien tijd als gunst aan den Paus gevraagd, of bij de bekeering der Chineezen de kerkformulieren in de Chineesche taal konden worden uitgesproken. Ook werd o.m. gevraagd toe te staan, dat de Chineesche christenen hun voorouders, alsmede Confucius, zouden mogen blijven vereeren.

De vragers beschouwden het verzochte als een tegemoetkoming van weinig belang, die de bekeering zeer ten goede zou komen. Van oudsher schrijven n.l. alle godsdiensten, die in het rijk van het Midden heerschen, de ouder- en vooroudervereering voor. De Paus echter zag hierin een stukje bijgeloof en wilde zijn toestemming daartoe niet geven.

De Jezuïeten, van hun kant, wilden zich niet neerleggen

In het Prot. Zendingshospitaal te Amoy.

deel der priesters terug te roepen. Vele leden der missiën waren n.l. zeer bedreven in de wapensmeedkunst en van die bedrevenheid wenschte de keizer gebruik te maken. Men vreesde n.l. in dien tijd voor een inval der Mandsjoe-Tataren.

Niet alleen in die kunst maakten de priesters zich verdienstelijk, ook op wiskundig gebied muntten zij uit.

Een der missionarissen, Adam Schaal geheeten, voerde veel verbeteringen in de Chineesche tijdrekening in. Deze stond

bij het besluit van den kerkvorst en vroegen aan keizer Kangh-si om raad.

Deze besliste, dat de gevraagde ceremoniën met bijgeloof niets te maken hadden. De Paus van zijn kant wilde dit niet toegeven en verbood het.

Het einde van de twistvraag was, dat de keizer zóódanig in toorn ontstak, dat hij den vreemden geestelijken beval, zich aan zijn oordeel te onderwerpen of anders het land te

*) De beide kiekjes werden ons welwillend afgestaan door den Zendings-Studieraad, Javastraat 78, Den Haag. Red. comm.

verlaten. Tevens bepaalde hij, dat voortaan elke christen-priester, die in zijn land zijn ambt wilde uitoefenen, daar voor immer moest blijven. Slechts een deel der Jezuïeten onderwierp zich aan deze beide bepalingen, de overige verlieten het land, of hielden zich verscholen. Na tien tijd heeft zich de Jezuïetenorde altijd aan deze bepaling gehouden, zelfs toen het Missiewezen volkomen vrij was in China.

Deze soort priesters keeren slechts in geval van levensgevaarlijke ziekte, en dan tot herstel van gezondheid, voor een tijd naar het vaderland terug. Teneinde den omgang met de Chineezen gemakkelijker te maken, kleedt zich deze orde naar 's lands wijs. Het grootste aantal bekeerlingen is dan ook in den loop der tijden door de Jezuïeten-missiën gemaakt.

Na den dood van keizer Kangh-si kregen de christenen het nog veel erger te verduren. Joengtsjeng, die toen regeerde, vervolgde de christenen waar hij maar kon, en deed hunne kerken en bedehuizen vernielen.

De vierde keizer, Sjenloeng, zette dat vervolgingswerk voort, terwijl de vijfde Mandsjoe-keizer bij edict alle christenen vogelvrij verklaarde. De meeste dier vervolgingen golden over het algemeen nog niet zoozeer den godsdienst, als wel de vreemdelingen en hun werk.

Van oudsher is de bewoner van het rijk van het Midden op godsdienstig gebied tolerant geweest, hij is echter zeer behoudend, en daarom heeft hij langen tijd getracht, den vreemdeling te weren uit zijn heilig land. Van dien vreemdelingen-haat is menigmaal door hooge regeeringspersonen gebruik gemaakt, om de schuld van hetgeen zij zelf hadden gedaan, op den uitlander te werpen, die dan natuurlijk het gelag moest betalen. Hoe het zij, de Christengeloof-verkondigers hebben, niettegenstaande de grootste vervolgingen en tegenspoeden, de pogingen om hun doel te bereiken, niet gestaakt. Dit strekt hun tot onvergetelijke eer.

Een rustiger periode brak voor de vreemde zendelingen pas aan na den vrede van Nanking, die in 1841 een einde maakte aan den zoogen. opiumoorlog tusschen Engeland en China. Bij dien vrede werden n.l. de 5 zoogen. verdraghavens, t.w. Sjanghai, Kanton, Amoy, Foetsjou en Ningpo, voor den buitenlandschen handel opengesteld. Toen werd der missie een ruimer arbeidsveld geopend, want uit deze plaatsen zette zij met nieuwen moed hare pogingen voort.

Een nog gunstiger tijd brak aan na den vrede van Peking (1861).

China had n.l. andermaal een krijg gevoerd, nu met Engeland en Frankrijk, waarin het weder het onderspit had gedolven. Bij dezen vrede stond China het missiewerk in het gansche land ongehinderd toe.

De Paus verdeelde daarop het Rijk in 38 vicariaten, aan het hoofd waarvan een bischop staat. Tegenwoordig zijn er meer dan 1000 priesters van elf differente orden in het land werkzaam; allerwege zijn kerken, scholen en hospitalen opgericht, terwijl het aantal bekeerden op ruim 1½ millioen wordt geschat. Tot dit werk hebben, vooral in den laatsten tijd, de zusters der orden veel bijgedragen. Deze treden in de verschillende inrichtingen op als ziekenzusters, onderwijzeressen, enz.

In den aanvang van haar optreden werden zij door de bevolking met een zeer wantrouwig oog aangezien. De Chinees kent n.l. slechts gehechtheid aan zijn gezin en aan zijn familie, maar hij heeft geen begrip van naastenliefde. Hem komt het onbegrijpelijk voor, dat zulk een gevoel iemands gansche zijn kan besturen. Jaren en jaren zijn er voor noodig geweest om dat wantrouwen eenigszins weg te nemen; thans is men op den goeden weg, want nu stellen zich vele Chineezen bij ziektegevallen onder de behandeling van de bekwame doctoren der zending en geven zij dezen in vele gevallen zelfs den voorkeur boven hun eigen kwakzalvers.

Zooals men begrijpen kan, komt ook deze arbeid ten slotte de bekeering ten goede.

De protestantsche missie is, uit den aard der zaak, pas veel later in China opgetreden dan de roomsch-katholieke.

Aan Engeland komt de eer toe, daarmede te zijn aangevangen.

In het begin van de vorige eeuw vestigde zich een Engelsch geestelijke, Robert Morrisson genaamd, te Kanton, doch daar het zendingswerk toen niet was toegestaan, kon hij slechts in stilte arbeiden en heeft niet veel bekeerlingen kunnen maken. Eerst na den afstand van Honkong aan Engeland en de opening der 5 verdragshavens, was het mogelijk daarmede openlijk aan te vangen (1841).

Allerwege werden toen kerken en scholen opgericht; hospitalen en apotheken gebouwd, allerwege trachtte men het geloof ingang te doen vinden, door te werken op het gemoed van den Chinees.

In den aanvang bleven deze pogingen bijna vruchteloos. Hoe kon het ook anders? Zij, die neiging toonden zich te bekeeren, waren reeds toegetreden tot het katholicisme.

Jarenlang is men echter vol toewijding op den ingeslagen weg doorgegaan en ten slotte heeft het protestantisme ook ingang gevonden in het Hemelsche land. Thans schat men het aantal belijders van dit geloof op ruim 125.000 zielen.

Het meerendeel der zendelingen bestaat uit Engelschen en Amerikanen, waarvan ongeveer de helft vrouwen zijn.

Thans mag veilig worden aangenomen, dat de moeilijkste tijden voor de zendelingen tot het verleden behooren. Dit wil echter niet zeggen, dat hun beroep geheel zonder gevaar is; verre van daar. Voor een groot deel bevinden zich de bedehuizen, hospitalen, scholen, inrichtingen enz. in China's binnenland, waar over het algemeen onder de onontwikkelde bevolking nog grooten afkeer heerscht van al wat vreemdeling is.

Bij het uitbreken van onlusten komt die haat boven, en juist daar is het veel moeilijker de vreemdelingen te beschermen dan in de groote haven- of rivierplaatsen, waar zich de groote handelshuizen concentreeren.

In het thans meer en meer ontwaakte China, dat daarenboven veel meer dan vroeger aanraking zoekt met den Westerling, zullen echter dergelijke vervolgingen, althans op groote schaal, niet meer voorkomen, en zal daardoor aan het grootsche werk der zending minder gevaar verbonden zijn. Hoe men ook over het missie-wezen denkt, een ieder zal eerbied moeten hebben voor de alle gevaar trotseerende wijze, waarop de zendelingen hebben gedaan, wat zij hun plicht beschouwden.

Zij, die van oordeel zijn, en wellicht met recht, dat men een ieder vrij moet laten in zijn overtuiging, dus ook in zijn godsdienst, zullen moeten toegeven, dat het missie-wezen slechts uitgevoerd heeft, wat de Stichter van het Christendom heeft gelast.

In zijn „Gaat dan henen, onderwijst alle de volkeren" (Mattheus 28, vs. 19), heeft Hij zijn volgelingen die grootsche taak opgelegd.

J. VAN HAAFTEN,
Oud-Commandant der Ned. Gezantschapswacht te Peking.

s-Gravenhage, 10 Mei 1916.

Een Huishoudschool voor Javaansche Meisjes.

Men schrijft uit Tegal:

Zaterdag maakte ik een passer malem mede, die door de Raden Ajoe georganiseerd was ten bate van een school voor Javaansche Meisjes. Er werd een Wajang-Wong gegeven, die ik heel mooi vond. Er was veel belangstelling, waarschijnlijk gedeeltelijk uit sympathie voor de Raden Ajoe, die in Tegal door iedereen wordt gewaardeerd. Zondag duurde het feest natuurlijk nog voort. Op de aloon-aloon waren vele tentjes opgeslagen. Eén ervan, waar batiks en koperwerk verkocht werd, stond onder leiding van de regentsfamilie. De Raden Ajoe, met een jongeren broer en twee dochters van den regent verkochten zelf, hetgeen nog al merkwaardig is.

De Raden Ajoe, in dit schrijven bedoeld, is de echtgenoote van den Regent Raden Mas Adipati Ario Reksir Negoro, vroeger Raden Adjeng Kardinan, dochter van den voormaligen Regent van Japara, zuster van wijlen Raden Adjeng Kartini. De school, voor welker oprichting de passer malem diende, is bestemd om Javaansche meisjes te Tegal eene huishoudelijke opvoeding te geven. Mochten onder de lezers en lezeressen personen zijn, die deze school wenschen te steunen, voor eens of met jaarlijksche bijdragen, dan verklaart de redactie van het Kol. Weekblad zich bereid tot het verleenen van hare tusschenkomst.

Suriname.

Het Voorloopig Verslag der Koloniale Staten betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1917 is verschenen.

De leden, die aan het onderzoek deelnamen, verklaarden met leedwezen te hebben kennis genomen van de mededeeling, dat de teruggang in de opbrengst der middelen, welke ten vorigen jare werd geconstateerd, zich ook in 1915 heeft voortgezet, en wel zoodanig dat van de gewone middelen der kolonie, n.l. die welke van invloed zijn op de bijdrage van het Moederland, in het afgeloopen jaar ongeveer ƒ 258.000 minder werd ontvangen dan in het jaar 1914, terwijl de opbrengst dier middelen pl.m. ƒ 590.000 minder bedroeg dan de raming.

SURINAME. *)

Een „grondje", beplant met bananen en suikerriet. Het wegje voert naar de met gegolfd-zinken platen gedekte woning.

De oorzaken, door den gouverneur uiteengezet, waaraan die achteruitgang moet worden toegeschreven, werden door de leden als juist erkend. Doch men meende, dat niet alléén daaraan de mindere opbrengst moest worden geweten. Naast die oorzaken schreef men dat toe, en wel voor een niet gering deel, aan de omstandigheid, dat niet krachtig genoeg wordt opgetreden voor de inning der verschuldigde belastingen en van wat uit anderen hoofde aan den fiscus toekomt. Men deed uitkomen, dat, voor zoover kon worden nagegaan, niet genoeg zorg wordt genomen om in de inkomstenbelasting aan te slaan al degenen, die volgens de verordening op die belasting behooren te worden getroffen. Aan sommigen was 't bekend dat er collectors in de balata-industrie waren, die niet of niet ten volle in die belasting hebben bijgedragen het bedrag, dat zij volgens de regelen dier verordening verschuldigd zijn. Verder werd gewezen op de door kleine landbouwers aan het gouvernement verschuldigde huur. Terwijl, naar men ingelicht was, de aan particulieren verschuldigde huur behoorlijk en vrij algemeen op tijd wordt betaald, was dit niet altijd het geval met de kleine landbouwers, die perceelen van het gouvernement in huur hebben. Velen dezer bleven de huur schuldig, waardoor de koloniale kas aanzienlijke schade leed

Erkende men alzoo, dat de mindere opbrengst der koloniale middelen voor een deel moet worden toegeschreven aan oorzaken waarvan de gevolgen niet konden worden ontloopen, aan den anderen kant konden de leden niet verhelen, dat dit voor een deel huns inziens ook moet worden geweten aan de schuld van bestuursambtenaren of aan bureaucratischen omslag.

Volgens sommige leden zoude het niet weinig bevorderlijk zijn aan het beter vloeien der middelen, indien de administrateur van financiën hoofdzakelijk zijne zorg daaraan wijdde, meer dan tot nu toe viel waar te nemen.

*) Deze fraaie illustraties zijn ontleend aan het Aardrijkskundig Leesboek door den heer Herm. J. Jacobs geschreven, waarvan de Uitgever J. B. Wolters te Groningen ons een exemplaar ter kennismaking toezond, en dat wij in No. 17 met veel lof besproken hebben. Red.-Comm.

Men meende dat de tijd gekomen was om decentralisatie ook hier door te voeren.

Tegenover de ondervonden teleurstelling bij de perceptie der middelen, had men verwacht dat het bestuur er naar zou gestreefd hebben dat uitgaven, vooral die tot de enge huishouding behoorende, niet alleen niet overschreden werden, maar dat die zelfs beneden de raming zouden blijven, teneinde het voor 1915 al vrij hooge subsidiecijfer niet hooger te doen worden en zoodoende het Moederland niet nog meer te bezwaren. In plaats hiervan werd echter in de Memorie van Toelichting gelezen, dat de toegestane credieten werden overschreden met ƒ262.897, en dat in 't bijzonder de eng huishoudelijke uitgaven overschreden werden met ƒ 163.557. Dit werd

Markt te Paramaribo.

Een stil oogenblikje. Links zitten inlandsche vrouwen bij hun koopwaar. In 't midden staat een Koelievrouw met een baskiet op het hoofd. Aan den linkerkant van de straat, de Heiligenweg, zijn de Chineesche winkels.

door al de leden ten zeerste betreurd. Moest eensdeels worden toegegeven, dat voor sommige begrootingsposten eene overschrijding onvermijdelijk was tengevolge van den oorlogstoestand, door prijsverhooging van voedingsmiddelen, enz., aan den anderen kant was men echter niet overtuigd en werd het zelfs sterk betwijfeld of de ambtenaren bij het aanwenden van 's lands middelen zuinigheid betrachtten, een plicht, welken zij juist thans meer dan ooit niet uit 't oog mochten verliezen.

Waar zulk eene hooge overschrijding in totaal mogelijk bleek, deden vele leden uitkomen dat het een onvruchtbaar werk van den begrootingswetgever was geworden, om bepaalde credieten voor bepaalde posten, na dagen en wekenlang onderzoek en overleg, te voteeren. Daarom moest huns inziens voortaan paal en perk worden gesteld aan het uitzetten van uitgaven, waar die niet in 's lands belang dringend noodig was.

Wat ook tot uitzetting der jaarlijksche en huishoudelijke uitgaven leidde, was o.m. de inrichting van de comptabiliteitsregeling op een voor de koloniale huishouding, naar het inzicht van vele leden, te weelderigen voet. Men merkte op, dat deze regeling zonder overleg met de Staten was tot stand gekomen. De vrees werd gekoesterd, dat de zich meer en meer uitbreidende afdeeling een afzonderlijk departement van bestuur dreigt te worden met al den financieelen nasleep daarvan.

Gelijke opmerking werd gemaakt ten aanzien van het bureau van den accountant, dat, naar men meende, zich ook spoedig zal uitbreiden.

Ook de nieuwe buitenlandsche verlofregeling voor ambtenaren, welke eveneens zonder de tusschenkomst der Staten was tot stand gebracht, is gebleken een dure regeling voor de kolonie te zijn.

De indruk, die de ingediende begrooting op de Staten maakte, was alles behalve gunstig. Na dit te hebben toegelicht, vervolgt het Voorloopig Verslag:

De Staten van hunne zijde, ten volle bewust van hun duren plicht, èn tegenover de Nederlandsche èn tegenover de Surinaamsche belastingschuldigen, om met de grootste nauwgezetheid de begrooting na te gaan teneinde te zien of niet verschillende posten voor bezuiniging vatbaar zijn of van de begrooting kunnen worden afgevoerd, achtten zich genoodzaakt om, nu de gouverneur naar hunne meening hun daarin het voorbeeld niet had gegeven, daartoe over te gaan, zooals blijken zal bij de verschillende artikelen en voorts op de bij dit verslag gevoegde lijst van verminderingen, waaromtrent een meerderheid der leden het eens was.

Tevens meenden de Staten, dat het niet verantwoord kon worden geacht, om aan ambtenaren voor het verrichten van extra werkzaamheden ook extra toelage nevens hunne bezoldiging toe te leggen.

De Staten gaven daarbij den gouverneur in ernstige overweging hen in hun streven te willen steunen.

Met de voorgestane bezuinigingen op de huishoudelijke uitgaven wenschten de Staten volstrekt niet geacht te worden eene slaafsche toepassing van het plan Idenburg voor te staan, zooals dat plan door den minister wordt toegepast.

Waar de Staten bij de onderwerpelijke begrooting opnieuw hebben doen blijken van hun ernstig streven om uitgaven, welke niet absoluut noodzakelijk zijn te achten, van de begrooting af te voeren en ernstige pogingen in het werk stellen om met 't oog op den geldnood voor Moederland en kolonie thans meer dan ooit de uitgaven voor de huishouding der kolonie te beperken, terwijl zij tevens gaarne wenschen mede te werken tot versterking der koloniale middelen, daar meenden zij eenig recht te hebben den eisch te mogen stellen, dat met het ondeugdelijke stelsel zal worden gebroken om telken jare ƒ 30.000 te bezuinigen op de eng huishoudelijke uitgaven.

De kwijnende staat, waarin nog steeds de landbouw verkeert, eischt dringend de aandacht van overheidswege.

Menige onderneming mist de middelen voor een behoorlijke verzorging der culturen, en verkeert in ernstige financieele moeilijkheden.

Het eenige middel om uit de impasse te geraken, is de oprichting van een landbouwcredietbank, waarop wederom met kracht werd aangedrongen.

De geschiedenis der laatste decennia heeft overtuigend aangetoond, dat een inzinking van den landbouw een algemeene ontreddering der koloniale financiën na zich sleept, zoodat het welbegrepen belang van Moederland en Kolonie eischt, dat zoo krachtig mogelijke maatregelen worden genomen tot wederopbeuring van den landbouw.

Men betwijfelde of het bestuur voldoende van dit levensbelang voor de kolonie doordrongen was, en in die richting voldoende diligent is.

Ook aan het lokken van vreemd kapitaal voor den landbouw dient meer te worden gedaan dan thans geschiedt.

Het werd een verblijdend verschijnsel genoemd, dat het kapitaal zich opnieuw begint te interesseeren voor industrieën hier.

Tot het faciliteeren van het vreemd kapitaal bij het zoeken naar emplooi in onze binnenlanden en voor de ontwikkeling van sluimerende hulpbronnen, werd het groote belang voor de kolonie betoogd van een spoorwegverbinding met het Amazonegebied in Brazilië. De aandacht van het bestuur voor deze materie verzoekende, meende men dat hiervoor belangstelling bij het Amerikaansche kapitaal moest worden gewekt.

In afwachting van de voorstellen, door het Bestuur in uitzicht gesteld tot versterking der middelen, geven de Staten een 13-tal onderwerpen voor blijvende versterking der middelen aan.

Daaronder zijn eenige zeer eigenaardige. No. 8 is een matige belasting op houders van muziekinstrumenten, meer speciaal gramaphoons en dergelijke, niet piano's. Waarom piano's niet? Men vergete niet, dat piano's, die eenmaal in de kolonie zijn, daar altijd blijven; haar einde is rammelkast te worden, in welken toestand zij goed genoeg geacht worden voor de studies van beginnelingen. Bij de groote gehoorigheid van de houten huizen te Paramaribo, kan het een kwelling zijn, te wonen naast of tegenover een muzikale familie, waar eenige kinderen zijn, die piano leeren spelen op zoo'n rammelend klavier. Dan nog liever een gramaphoon in de buurt. Men heeft dan ten minste de kans dat het ding ten slotte ook den bezitter verveelt.

Voor den Gouverneur is dit Voorloopig Verslag niet juist aangenaam. Heeft dit hem aanleiding gegeven tot het vragen van zijn ontslag, dan zou dat zeer verklaarbaar zijn.

B a r o n v a n A s b e c k is in een hoogst moeilijk tijdperk als Gouverneur opgetreden. Het pleitte zeker voor zijn goeden wil en zijn moed, dat hij onder zulke omstandigheden het bestuur heeft willen aanvaarden. Had hij zich goed rekenschap gegeven van de zware taak, die hem wachtte, dan ware hij er zeker voor teruggedeinsd.

In de goudvelden van Suriname.

De bak is maar gedeeltelijk, de torpedo in 't geheel niet zichtbaar. Deze bevindt zich achter de schuine ijzeren plaat. De man links heeft een battée in de hand.

Voor zijn opvolger moge dit een vingerwijzing zijn. Als voorwaarde voor het aanvaarden van het moeilijke ambt stelle deze: de totstandkoming van een landbouwcredietbank. Zonder zulk een geld-instituut zal de landbouw blijven kwijnen en daarmede de kolonie.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Waarom? Tjipto Mangoen Koesoemo schrijft: Voor de verpakking van zoutbriketten op Madoera wordt door de regeering voor 3 ton gouds 's jaars aan carton uit Europa ingevoerd. Waarom toch alweer uit Europa? Waarom niet een staatscartonfabriek op Java gebouwd? De regeering zal het carton dan goedkooper krijgen en wij Indiërs zullen er wat aan verdienen door de levering van goedkoope grondstoffen, zooals padi-stroo, sereh bladeren, rietampas, enz. Zoo'n cartonfabriek zou zelfs voor de goedkoopere exploitatie gecombineerd kunnen worden met de zoutbrikettenfabriek te Kalianget.

Dezelfde schrijver beweert in de „Voorpost", dat de afdeelingsbank te Cheribon haar kapitaal slechts gedeeltelijk in circulatie kan brengen wegens te groote voorzichtigheid van den administrateur, Smijter. Omzichtigheid verdient lof, maar men moet niet overdrijven. Een gevolg daarvan is de groote toeloop van neringdoenden etc. tot de woekeraars, waartegen het Inlandsch credietwezen juist moet waken.

Soerja Soemirat. Den 1en Augustus a.s. zullen — alzoo genoemde Tjiptomangoenkoesoemo — de werkplaatsen van Soerja Soemirat (in de wandeling genoemd: „Soerja Smeerlap") in de Oosterwalstraat te Semarang een kwart eeuw hebben bestaan. Zij zijn opgericht, hoofdzakelijk op initiatief van den predikant van Lingen, wiens goede bedoeling om de Indo's te helpen niet te miskennen is, ofschoon hij dit natuurlijk niet doet uit eigen beurs, ondanks zijn ontzettend hooge salaris. Een goedkoope manier om zich populair te maken! De werkplaatsen bestaan uit steenhouwerij, schilderswerkplaats, blikslagerij, zadel- en schoenmakerij, bekroond met eerediploma's en zilveren medailles op de tentoonstellingen te Batavia, Bondowoso, Blitar, Fort de Kock en Semarang. Het doel van S.S. is om werkeloozen zoo mogelijk arbeid te bezorgen en op te leiden tot ambachtslieden en landbouwers. Is het doel bereikt? De resultaten zijn alles behalve schitterend. Natuurlijk wordt de schuld daarvan geworpen op de Indo's en gaat het bestuur van S.S. vrij uit. Een philantropische instelling is S. S. beslist niet, behalve dan voor den administrateur der werkplaatsen, die in verhouding tot de aan de Indo's uitgekeerde hongerloonen veel te hoog bezoldigd wordt uit de rooide schatkist van S.S. Die administrateur is natuurlijk een totok; zijn voorganger, Wanbold, was een Duitscher. Ondanks het 25-jarig jubileum is een voortbestaan van S. S. geenszins urgent. De Indo's hongerlijders kunnen elders, in andere werkplaatsen en fabrieken, ook hongerloonen verdienen. Of men door den hond of de kat wordt gebeten......

Ontwikkeling der Inl. Vrouw. Zekere R. M. S. Soerio Koesoemo dient in de „Voorpost" zekeren M., die in de Modjopait een pleidooi houdt tegen de ontwikkeling der Inl. vrouw, o.a. met 't volgende: Wat heeft de vrouwen-emancipatie te maken met een meisje, dat de Europeesche lagere school heeft „doorloopen en niet trouwen wil met een jongen van de H.I.S. of A.B.S., of zelfs met iemand, die een einddiploma heeft van de Opleidingschool?

Het heeft er veel van, alsof M. iemand is met een einddiploma van een opleidingschool, die een blauwtje heeft opgeloopen van een meisje, dat de Europeesche lagere school heeft doorloopen. In dat geval mijn compliment aan het meisje voor haar doorzicht en menschenkennis. Mocht er ooit een vrouwen-vereeniging tot stand komen, met het doel om onbemiddelde Inl. jongens zich in Holland te doen bekwamen, dan zal natuurlijk M. 't eerst in aanmerking komen. Dat pracht-idee gaat immers van hem uit? Maar dan beklaag ik uit 't diepst van mijn hart den man, die een offer door vrouwen gebracht aanneemt, zonder haar daarvoor iets terug te geven, hetwelk tienmaal dat offer waardig is. Uit zijn gevolgtrekkingen heeft M. getoond Rousseau niet te hebben begrepen. Deze sprak ten eerste niet van de vrijheid der vrouw, doch van de ontwikkeling en beschaving van een volk, dus van mannen en vrouwen tegelijk. Hieruit heeft M. de verbijsterende gevolgtrekking gemaakt, dat wanneer de mannen alléén ontwikkeld zijn en de vrouwen dom blijven er vermoedelijk geen kwaad in kan steken, maar dat het zedenbederf onvoorwaardelijk toeneemt, als de vrouwen zich ook gaan ontwikkelen. Een vrouw moet in de keuken blijven, haar man troosten, enz. Hoe kan zij dit laatste doen, als zij ver beneden den man staat, als zij nauwelijks een denkbeeld heeft, dat en waarom haar man lijdt. Het eten was immers goed bereid! Hoe dom om van een onwetende vrouw te eischen, dat zij haar geestelijk lijdenden man troost geeft. O, wat zou Kartini's hart bloeden, als zij nu nog leefde en M.'s pennevrucht las. Stom en onwetend wil hij de vrouw niet laten blijven; koken, breien, enz., enz. moet zij weten. Teekenend, dat hij in de allereerste plaats denkt aan zijn maag, wat me ten zeerste bevreemdt, omdat de Oosterling — de Javaan in 't bijzonder — het anders niet zoo nauw opneemt, wat aangaat zijn „stoffelijk onderhoud." Wat deert het of hij zich voedt enkel met rijst en zout, als deze onthouding en zuinigheid zijn geest in staat stelt zich te tooien met hemelsche sieraden? Neen, mijn beste vriend — alzoo Soerio Koesoemo tot M. — niet alle Inl. mannen denken als u, en als ge meer in de Javaansche babat leest en u de moeite geeft ook een studie te maken van onze volksverhalen en overleveringen, instede van uwe hersenen vol te proppen met uitspraken van verschillende vreemde wetenschappelijke mannen — wat op zich zelf natuurlijk ook goed zou kunnen zijn — dan komt ge beslist niet tot de conclusiee dat de plaats van de vrouw is in de keuken......

En ten slotte: Gij zusters, waar zonder u de zon niet schijnt, de aarde niet rondwentelt, de vogels niet zingen, waar de wind niet ruischt, het beekje niet murmelt en de liefde zwijgt, ontwikkelt u naar hartelust, verheft u boven dit aardsche rijk, opdat de man naar u opkijkt en smacht als naar het hemelsche licht, dat zijn geestelijk oog verblindt. Dit kunt gij wezen, als gij hoog ontwikkeld staat, verstandelijk en geestelijk en daarbij eigenschappen bezit der Poetri eigen: edel en kuisch.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Bijgeloof. Volgens de „Pewarta Soerabaja" zijn de Inlanders in Modjokerto nog zeer bijgeloovig. Als een staaltje hiervan wordt genoemd, dat zij de laatste overstroomingen toeschrijven aan het feit, dat veel barang barang Koeno (oudheidkundige voorwerpen) uit de dessa's weggehaald en naar Kaboepatèn (regentswoning) overgebracht zijn. Eén dier voorwerpen stelt voor een mensch met een hondenkop, bekend als de Menakdjinggo. De Inlanders vreezen, dat er nu nog meer bandjirs zullen komen.

Gelijkheid. De „Perniagan" vernam, dat in dit jaar de traktementen van de Europeesche en Inlandsche klerken bij de Staatsspoorwegen op een gelijk bedrag gesteld zullen worden, als deze aan dezelfde vereischten hebben voldaan (dezelfde diploma's bezitten).

Schoolnieuws. Volgens genoemd blad zal er in dit jaar te Djokdjakarta een Inlandsche landbouwschool opgericht worden, waarvan de kosten ad *f* 35000 door den Sultan betaald zullen worden.

Uit Tegal schrijft men aan de „Pewarta Soerabaja", dat de raden ajoe van den regent aldaar, een zuster van wijlen raden adjeng Kartini, een huishoudschool geopend heeft voor de meisjes uit het volk. Met behulp van den financieelen steun van vele personen ter plaatse kon zij 't gedaan krijgen, dat de lessen reeds met 1 Maart een aanvang konden nemen. De school wordt aanvankelijk gehouden in de kazerne van de gewapende politiedienaren. Als het aantal kinderen toeneemt, zal naar een ander lokaal uitgezien moeten worden. Nu reeds zijn 147 meisjes als leerlingen ingeschreven. De raden ajoe voornoemd geeft zelf les in het koken en batikken, terwijl de vrouw van den controleur van der Ens onderricht geeft in andere vakken, voornamelijk handwerken. De mantris goeroe zijn aangezocht om in de gewone vakken les te geven. Aan de regeering is om een subsidie gevraagd. Ter gelegenheid van de feestelijke opening dezer school werden op de aloon aloon eenige voorstellingen gegeven, waaronder een wajang orang door de vereeniging van Inlandsche ambtenaren te Brebes.

Hetzelfde blad deelt mede, dat aanvangende met den nieuwen cursus 1916/17 op de opleiding- en kweekscholen één uur in de week les gegeven zal worden in de verbandleer.

Licht en donker. De „Sinar Sumatra" vernam uit het Maleische blad „Poestatra", dat de Inlandsche arts, Abdoel Hakim, werkzaam op de onderneming Hapesong (Tapanoelie) van plan is naar Nederland te vertrekken, om zich gedurende 2 jaar voor het artsexamen te bekwamen, op kosten van deze onderneming, waar hij daarna weer terug zal keeren. Zijn zoontje neemt hij mee. Zijn vrouw en kinderen, die achterblijven, krijgen van deze onderneming een onderstand van *f* 350 's maands.

Eerstgenoemd blad merkt hierbij op: Er zijn meer dergelijke lichtpunten in het maatschappelijk leven der Inders waar te nemen, maar overigens dient geconstateerd te worden, dat in het afgeloopen jaar duizenden uit hoofde van gebrek genoodzaakt waren tot oneerlijke handelingen over te gaan: duizenden vrouwen gingen den slechten weg op; met gebruikmaking van onwettige middelen werden vele Inlanders van hunne bouwgronden, vele Chineezen van hunne bestaansmiddelen beroofd; duizenden Javanen werden als contractkoelies verkocht. Inlanders en Chineezen werden als honden naar het politiekantoor gebracht. De Europeesche lagere school was nog steeds voor den gewonen Inlander en Chinees gesloten. Dit is nu eenmaal het lot der overheerschten!

Klachten. De „Djawa Tengah" noemt 't „likkerij" van de „Locomotief", die den Gouverneur-Generaal Idenburg allen lof toezwaaide, als zoude deze handel en nijverheid en den aanleg van verkeerswegen krachtig bevorderd hebben. Daar willen wij niets op afdingen, zegt de schrijver, maar wat heeft hij in het belang van de belastingschuldigen gedaan? Heeft hij het Inlandsch onderwijs een stap verder gebracht? Waarom nog steeds die verdeeldheid, die afscheiding van het onderwijs voor Europeanen en Chineezen? Was de heer Idenburg soms bevreesd, dat associatie in de plaats van de rassenverdeeldheid zoude komen, indien werd overge-

gaan tot de unificatie van het onderwijs? Aan het onderwijs der Chineezen liet hij zich niets gelegen liggen, evenmin aan de welvaart, de veiligheid en vooral de volkshuisvesting. Hij deed wel veel voor den kapitalist, niets voor den kleinen man. Slechts bladen als de „Locomotief", die van den kapitalist bestaan, kunnen de hooggeplaatsten en rijken likken. Wiens brood men eet, diens woord men spreekt. In den dienst van het kapitalisme worden voortdurend aanvragen om den rietaanplant uit te breiden ingewilligd. Al stijgen ook de grondhuurprijzen tot ƒ 120 per bouw, toch lijden de verhuurders een verlies van ƒ 145 per bouw. In de officieel 18, maar in werkelijkheid 22 maanden, dat de sawahbezitter niet de beschikking heeft over zijn grond, had hij d r i e padioogsten, vermeerderd nog met t w e e palawidjaoogsten daarvan kunnen trekken, tot een gezamenlijke waarde van ƒ 265. Dan wordt er nog dwang van bestuurswege uitgeoefend, om ver van huis op de fabriek te komen werken en als een gevolg hiervan wordt geconcludeerd verzwaring der verplichte diensten voor de overblijvenden en gebrek aan voedingsmiddelen.

Te Soerabaja waren, volgens de „P e r n i a g a n", onlangs verscheidene ingezetenen van de dessa Amboenten (afdeeling Soemenap, residentie Madoera), waaronder een hadji, afgezonden door de bevolking van deze dessa, met het doel om een advocaat en een notaris te raadpdegen tot opmaking van een request aan den Gouverneur-Generaal, waarin het betrokken dessahoofd moest worden aangeklaagd, die zich aan verschillende wederrechtelijke handelingen zou schuldig gemaakt hebben, met gebruikmaking van valsche getuigen, voornamelijk tegen den hierboven bedoelden hadji. Zij zeggen, dat klachten dienaangaande bij verschillende bestuursambtenaren gedaan, den Resident hieronder begrepen, niets geholpen hebben, en dat zij zich nu daarom tot den Gouverneur Generaal wenden om recht te erlangen. Negen leiders van het verzet op de particuliere landen in Soerabaja zijn ook op audiëntie bij den Gouverneur Generaal geweest, waar zij den Landvoogd hebben ingelicht hoe de vreemdelingen zich meester maken van Gouvernements-gronden. Zij zeggen, dat zij geen spijt gehad hebben van deze audiëntie.

Anderen beweren, dat het resultaat vrij wel nihil is geweest ,daar de Gouverneur Generaal te kennen gegeven moet hebben, dat hij niet wenschte in te grijpen, vóór en aleer hij het ter zake handelend rapport der bestuursambtenaren had ontvangen.

Van Vreemde Koloniën.

Dr. Solf over koloniale politiek.

Heeft in 't Belgische ministerie de minister van koloniën meer reden van bestaan dan het meerendeel zijner ambtgenooten, voor den Duitschen minister van koloniën is 't tegendeel het geval geworden. Maar evenals de D. Koloniale bond er is blijven bestaan en zijn orgaan uitgeeft, is ook Dr. S o l f in functie en actie gebleven. Hij beijvert zich niet alleen om nog te doen wat te verrichten is voor de overgebleven moeilijk of niet meer te bereiken kolonie in Oost-Afrika, maar hij werkt ook mee om de propaganda voor Duitschland's koloniale taak en roeping levendig te houden. Zoo heeft hij in Berlijn een voordracht gehouden over den W e r e l d o o r l o g e n d e k o l o n i a l e p o l i t i e k, waarin hij een denkbeeld geeft van hetgeen D. heeft nagestreefd en in de toekomst moet trachten te bereiken.

Tot de redenen, waarom D. indertijd de zuiver kontinentale politiek liet varen, en zich met koloniale politiek ging bezighouden, rekende Dr. Solf de volgende, die hij beschouwt als uitingen van welbegrepen eigenbelang. De behoefte van het D. volk aan de uit de koloniën te betrekken levensmiddelen. De behoefte der D. nijverheid aan tropische en subtropische grondstoffen. De waarborging van een afzetgebied voor den D. handel. Het leiden van de D. landverhuizing naar eigen overzeesche gebieden.

Vóór den oorlog heeft men in Engeland deze motiveering van de D. koloniale staatkunde erkend. Daar werd zelfs de meening verkondigd, dat het steeds aan volkskracht toenemende D een zoo groot mogelijk koloniaal gebied moest hebben, om daardoor juist een waarborg voor duurzamen vrede te bieden. Het kon dan in eigen gebied vinden wat het voor zijn volksbehoefte en volksambitie noodig heeft.

Al die redenen bestaan, volgens Dr. Solf, thans nog, ze doen zich nog dringender gelden. Bovendien is er een militaire reden bijgekomen. Voor het verzekeren van 't koloniaal bezit zal men in de toekomst niet meer op 't beheerschen van de zee bedacht behoeven te zijn, de koloniën zullen meer op eigen verdediging moeten berekend zijn, maar het koloniaal gebied zal wel tot steun kunnen dienen voor de D. zeemacht, de beteekenis hiervan is tot nu toe niet voldoende ingezien.

De kracht van het D. koloniale rijk zal belangrijk zijn vermeerderd door het vastelandsverbond, uitgedrukt in den term Berlijn—Bagdad, dat in wederkeerigheid bijzonder belang ontleent aan de positie van D. als koloniale mogendheid.

Dr. Solf ziet niet in het bezit van een uitgestrekt D. koloniaal gebied een kiem voor verwikkelingen, maar er zou zeker gevaar schuilen in een gedwongen of vrijwilligen afstand van zoodanig bezit. Dan toch zou D. ruimte missen voor noodige expansie en in dat gemis zit een gevaar. Hij vatte zijn betoog dan ook samen in deze stelling: Zonder een werkzame koloniale politiek is een veilige en rustige ontwikkeling van Duitschland ondenkbaar.

De minister vond gelegenheid den door de entente-mogendheden op touw gezetten economischen oorlog en het streven om de koloniale productiebronnen te monopoliseeren aan kritiek te onderwerpen.

Alles hangt er maar van af, hoe men de zaken bekijkt. Had de geschiedenis van den jongsten tijd geleerd, dat de D., dank zij 't bezit van eigen koloniën, buiten hun groot rijk met meer bescheidenheid dan weleer optraden, dan zou het ook een buitenstaander aanneembaar voorkomen, dat in het uitgebreide koloniaal bezit een afleiding voor internationale verwikkeling kon zijn gelegen. Maar houdt de geschiedenis van gisteren en heden ons deze les wel voor?

Overstroomingen in de Kaap.

Eigenaardig hoe natuurrampen als epidemieën kunnen heerschen. Terwijl Nederland en Indië door watersnoodrampen werden getroffen, heerschte in de Kaapkolonie zoodanige droogte, dat de regeering een wetsontwerp indiende om de schade te vergoeden. Dit ontwerp had juist den Volksraad bereikt, toen de overstroomingsepidemie op de Kaapprovincie oversloeg en deze een nieuwe, niet minder zware beproeving bracht. Had de droogte aan honderduizenden stuks klein vee het leven gekost, en vele boeren verarmd, de plots opgekomen overstroomingen vergden nieuwe offers. Vele menschen zijn omgekomen, de schade werd dadelijk op ruim 100.000 Pd. St. geschat, honderden menschen zijn dakloos.

't Anders gezegende land krijgt wel slag op slag. De diamantcrisis, misoogst, sprinkhanenplaag, de oorlog en nu dit er nog bij.

Egypte.

De strijd in Egypte speelt ook al in de lucht. Engelsche oorlogsschepen en vliegtuigen, w. o. ook watervliegtuigen, bombardeerden Elaris, een belangrijke post aan de verbindingslijn tusschen Syrië en Egypte. De schepen beschoten het fort nabij de stad. De luchtaanval geschiedde in twee gedeelten. De watervliegtuigen openden het bombardement, de gewone vliegtuigen zetten den strijd kracht bij. De T. verdedigden zich echter ook met vliegtuigen, zoodat een gevecht in de lucht te vreezen macht. Bommen werden op een in opmarsch zijnde T. colonne geworpen, van deze werd de uitwerking waargenomen.

De E. schepen en vliegtuigen keerden terug, tot een treffen in de lucht was 't niet gekomen.

Vliegtuigen in Mesopotamië, in Egypte, in Zuid-Afrika, enz., het moderne moordtuig weet zich wel baan te breken.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Wenschelijkheid eener maandelijksche Ned.-Indische bibliographie.

Een verzoek aan de Indische boekhandelaren.

In zijne beoordeeling van het eerste supplement op den catalogus der Koloniale Bibliotheek van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië en het Indisch Genootschap, samengesteld door W. C. Muller, schreef de heer S. P. l'Honoré Naber (zie Tijdschr. Kon. Ned. Aardr. Gen. 1916, bl. 460), wijzende op leemten in genoemde bibliotheek:

„Trouwens men zij rechtvaardig. Waar sommige Indische uitgaven in deze bibliotheek ontbreken, valt ongetwijfeld ook aan Indische uitgevers te denken, die wel eens verzuimen om, in Nederland, debiet voor hunne uitgaven te zoeken en zich zelfs niet de moeite getroosten van gezamenlijk een maandelijksche biblografie uit te geven, waaruit men hier te lande althans zou kunnen ontwaren wat er in Indië verschijnt, om daarnaar zijn bestellingen in te richten. Zooals het thans is, is het dikwijls moeilijk genoeg om te weten te komen d a t een of ander geschrift in Indië verschenen is, d a t een periodiek is opgericht enz."

Met volle instemming onderschrijven we deze klacht van den heer Naber. Het laat zich begrijpen, dat de Indische uitgevers huiverig zijn hunne uitgaven „in commissie" te zenden naar Nederlandsche collega's, vooral wegens de daaraan verbonden kosten, terwijl het dan nog de vraag blijft of het gezondene „geplaatst" wordt. Een en ander is echter te ondervangen wanneer de Indische uitgevers de handen ineenslaan en gezamenlijk één maandelijksche boekenlijst publiceeren en daaraan, vooral in Nederland, ruime verspreiding geven, waardoor slechts „op bestelling" behoeft te worden geleverd. Trouwens, reeds jaren geleden gaf de Bataviasche boekhandelaar Kroon zoo'n maandelijksche bibliographie uit, waarom zou het dan nu niet kunnen? We hebben de stellige overtuiging, dat èn de Indische èn de Nederlandsche boekhandel bij een en ander zou zijn gebaat, zoomede het in Indische aangelegenheden belangstellend publiek.

Aldus zou aan hetgeen in Indië verschijnt, meer bekendheid worden gegeven en bovendien, veel meer dan tot nu toe het geval is, op die uitgaven de aandacht kunnen gevestigd worden in de periodieken, welke geregeld overzichten trachten te geven van de Indische uitgaven, zooals I n d i s c h e G i d s, K o l o n i a a l T ij d s c h r i f t, K o l o n i a a l W e e k b l a d enz.

Welke Indische boekhandelaar neemt in deze, uit welbegrepen eigenbelang, het initiatief?

De heer Joustra over de Zending in de Bataklanden.

In het Mei-no. van „De Rijnsche Zending' een uitvoerig artikel „ter toelichting van de door den heer M. Joustra in zijn boek „Van Medan naar Padang en terug" tegen de Rijnsche Zending geuite aanklachten". Het is zeker merkwaardig, dat een ter zake zoo bevoegd schrijver als de heer Joustra, zelf oud-zendeling — zij het van het Nederlandsch Zendelinggenootschap — uit de Bataklanden, zijn grieven tegen het werk der Rijnsche (Protestantsche) Zending in een publicatie heeft wereldkundig gemaakt.

De kwestie of de heer J. onbillijk is in zijn oordeel, hetgeen de schrijver in genoemd Nr. der R. Z. tracht aan te toonen, laten we — als onbevoegden — geheel in het midden.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Nr. van 15 Mei bevat het vervolg van I. Scheltema de Heere's aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea. Schr. geeft thans eenige bijzonderheden van Wahaai en Doela (op Ceram) en van het handelsplaatsje Kodas aan de Mc. Cluersgolf, aan de Westkust van Nieuw-Guinea.

Over den dans in den Maleischen Archipel.

Dr. G. J. Nieuwenhuis schrijft in No. 5 en 6 van deel XXIII van het „Internationales Archif für Ethnographie" een uitgebreide studie „Ueber den Tanz im Malaischen Archipel". Met gebruikmaking van tal van bronnen — welke de schr. eerst aan eene critische beschouwing onderwerpt, — schetst Dr. N., eene geographische indeeling volgende, de onderscheidene dansen der mannen zoowel als der vrouwen van den Oost-Indischen Archipel. Ook de krijgsdansen maken het onderwerp eener bespreking uit.

Hindia Poetra.

No. 3 bevat o. m. de volgende (meest beknopte) artikelen: Waarom wel strijd? (Iets over Tagore's wereld- en levensbeschouwing), door R. M. Noto Soeroto. — Het Britsch-Indische volk, door Dr. Hendrik Muller. — Taal en volk, door Sury Ningrat. (Handetl over de kwestie welke plaats de Nederlandsche taal aan de eene en de inheemsche talen aan de andere zijde bij het onderwijs aan de Indisch-Inland-

sche scholen behooren in te nemen). — De Indische watersnood-avond. Enkele indrukken, door J. M. François. — Een verdwaalde bloem. Gedicht in proza door R. M. Noto Soeroto.

Gouverneur-Generaal Idenburg.

De Banier, Christelijk Weekblad voor Ned. Indië No. 11 van den loopenden jaargang, wijdt bij het portret van Gouv.-Generaal Idenburg eene beschouwing aan dien afgetreden landvoogd.

We nemen daarvan slechts over de navolgende — veelzeggende — zinsneden. Vermeldende dat „de tijding van zijn benoeming in der tijd met onverholen weerzin in Indië werd ontvangen", vervolgt het blad: „We zullen geen resumé geven van de verschillende persuitingen, die weergaven hoe slecht men het hier verduren kon, dat een Christelijk staatsman den zetel te Buitenzorg zou komen innemen.... Hoe klom die weerzin, toen men in een verkeerd begrepen Zondagsrust-circulaire een uiting meende te vinden van een gevaarlijk geloofs-fanatisme en in de schoolpolitiek der Regeering een aanslag op de gewetensvrijheid der inlandsche bevolking."

En daarna wijzende op het verschijnsel, dat thans „die oppositie over het geheel niet alleen is verstomd, maar zelfs plaats maakte voor sympathie en bewondering, brengt „de Banier" de gunstigste getuigenissen aan uit alle kringen der Indische bevolking:

„De Europeanen zien in hem den man, die in kritieke oogenblikken het gezag wist hoog te houden,... De Inlanders leerden den Gouverneur-Generaal kennen als den man, die in waarheid als een vader hun belangen behartigde.... De ambtenaren prijzen hem omdat hij hun werk waardeerde.... De particulieren eeren den heer Idenburg als den man, die niet in ambtenaarshoogheid zich van hen afsloot, maar die steeds het particulier initiatief op ieder gebied aanmoedigde....

„En allen, die den G.-G. van nabij mochten leeren kennen, prijzen zijn edel karakter, zijn nobelen zin, zijn wijze voorzichtigheid, zijn fijne takt, waardoor hij ieder voor zich wist in te nemen."

Een Rubbertijdschrift.

Wij ontvingen het eerste nummer van een nieuw orgaan: het Nederlandsch-Indisch Rubbertijdschrift, officieel orgaan van de rubberplantersvereeniging. In een woord ter inleiding merken de uitgevers op, dat het hun bedoeling is dit tijdschrift te doen worden „de vraagbaak en den leiddraad van alle rubberbelanghebbenden."

Het orgaan, dat tweemaal 'smaands verschijnt, bevat zeer lezenswaardige artikelen en vele cijfers over voortbrenging en verbruik van rubber.

Als het waar is — wat wij niet kunnen beoordeelen — dat het blad voor de belanghebbenden noodzakelijk is om op de hoogte van het bedrijf te blijven, dan vergezellen onze beste wenschen het jonge tijdschrift. (N. R. Ct.).

Indisch Militair Tijdschrift.

Voornaamste inhoud van de Maart-afl.: Een oproep om bijdragen voor een huldeblijk (borstbeeld), ter nagedachtenis van den verongelukten legercommandant Luit.-Gen. Michielsen). — De taak van den topographischen dienst. Een antikritiek, door J. van Roon. — Eenige aanteekeningen betreffende het wezen en de taak van den topografischen dienst in Ned.-Indië, door M. J. K. Schuitenvoerder. Met Naschrift, door D. B. — Het voorkomen van zonnesteek volgens artikelen in de Japansche militaire pers. — Het maken van een scherfvrije mitrailleur-stelling, door G. — Onderzoek naar de mogelijkheid tot het verkrijgen van een waarborg voor de uitbetaling van de pensioenen der landsdienaren.

Orgaan der Ned. Ind. Officiersvereeniging.

In het Maart-No. o.m. de volgende bijdragen: In Memoriam Luitenant-Generaal J. P. Michielsen. — Onderzoek naar de mogelijkheid enz. (zie boven bij I. M. T.). — De regeling betreffende „reis- en verblijfkosten en transportmiddelen" (tarief 4) eischt, voor zoover betreft de officieren, dringend herziening. — Officiersopleiding, door Tweester. — Een en ander naar aanleiding van den afstandsrit Batavia—Tjimahi op 20 en 21 Nov. 1915, door M. A. C. Goester. — Onze cavalerie en het daarvan te maken gebruik, door J. C. A. Bannink. — De versterking van het Ned.-Indische leger, door D. Roelfsema. — De opleiding tot genie-officier, door R. L. A. Schoemaker.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Het Febr. Nr. bevat het slot van de geschiedkundige schets der Lampongs, in 1853 opgemaakt en bijeenverzameld door I. H. R. Köhler (uitgegeven door H. Craandijk). — Voorts eene verhandeling van den heer W. J. van de Leemkolk, over Coöperatie in Indië, naar aanleiding van de in het laatst van 1915 te Bandoeng gehouden bijeenkomst van landbouwadviseurs en andere technische landbouwambtenaren, waar dit onderwerp tot de besprekingen behoorde en werd ingeleid door Mr. J. M. J. M. Beguin. De kwestie gaat over coöperatie in de Inlandsche wereld, welke de schr. zeer wel mogelijk acht, mits de betrokkenen zich organiseeren op deugdelijken grondslag. — De heer V. E. Korn schrijft over het benoemen van inlandsche functionarissen als verbindingsschakel tusschen Europeesch bestuur en adathoofden; met critisch naschrift van den heer C. Lulofs.

De rubriek korte mededeelingen houdt o.m. in: Nationale reclame, door Wentholt. — Een land voor jagers (het eilandje Mojo bij Soembawa), door C. Lulofs. — De economische toestand in de Duitsche koloniën. — Manila. Brief van M van Geuns aan het Soerab. Handelsbl.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 20: De Java Suikerindustrie in de Eerste Kamer der Staten-Generaal, door Mr. J. W. Ramaer. — mededeelingen van het Deli-Proefstation te Medan, besproken door P. Hondius Jzn., — Kamers van landbouw in Ned.-Indië. Aanvullingen en verbeteringen, door T. Ottolander. — Eenige mededeelingen omtrent Cachou (Cutch) bereiding. — De invoer van katoenen goederen op Java. — De bestuurswisseling in Ned.-Indië. (Rede van den aftredenden Gouv.-Gen. A. W. F. Idenburg). — Scheepvaartbeweging in Ned.-Indië gedurende 1915. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Een Koloniaal Museum te Hengelo (O.).

De heer J. B. Bernink, de bekende directeur van het Museum Natura Docet te Denekamp, bepleit in de „N. Hengel. Ct." de oprichting van een Koloniaal Museum te Hengelo, als middelpunt van Twente, welk gewest zooveel connectie in Indië heeft. Om te beginnen stelt de heer Bernink gaarne de Ethnografische afdeeling van zijn museum, dat eigenlijk een aanhangsel vormt van het Natuur-Museum, en daarom, zonder de eenheid te verstoren, daar gemist kan worden, voor dit doel beschikbaar.

Fransch Woordenboek.

Alhoewel het werk slechts betrekkelijk in deze rubriek thuis behoort, vestigen we toch gaarne de aandacht op een nieuwen druk van C. R. C. Herckenrath's Fransch Woordenboek, I. Fransch-Nederlandsch, II. Nederlandsch-Fransch (Groningen, J. B. Wolters), waarvan ons een exemplaar ter kennisneming werd toegezonden.

Deze nieuwe uitgave (reeds de derde van Herckenrath's gunstig bekend staande dictionnaire) is weder belangrijk uitgebreid. In het Nederlandsch-Fransch gedeelte heeft de schr. speciale aandacht gewijd aan handels- en dagelijks voorkomende oorlogstermen; het Fransch-Ned. is o.m. uitgebreid met een aantal termen in de Afrikaansche koloniën gebruikelijk (de schr. vertoefde n.l. eenige maanden in Tunis), terwijl de lijst van onregelmatige werkwoorden grondig werd bijgewerkt, zoodat het, zegt schr., „nu moeielijk zal zijn, ergens een volledigere aan te treffen".

Mededeelingen.

Van de N.V. Boeatan:

ALGEMEENE VERGADERING VAN AANDEELHOUDERS op *Woensdag 31 Mei 1916* ten 3 ure n.m., in het lokaal der N.V., Heulstraat 19, Den Haag.

DE RAAD VAN BEHEER.

Van het Informatie-bureau:

(Heulstraat 17, Den Haag).

Ingenieur voor het signaalwezen bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

Bij het signaalwezen van den dienst der Staatsspoorwegen in Ned.-Indië kan een werktuigkundig- of, bij gebreke daarvan, een civiel-ingenieur geplaatst worden, die behalve theoretische ook practische ervaring op het gebied van het signaalwezen heeft opgedaan, en wel gedurende minstens vier jaren in dienst van een der spoorwegmaatschappijen in Nederland.

De bezoldiging van ingenieurs bij genoemden tak van dienst bedraagt, na twee jaren dienst als adspirant-ingenieur, *f* 400 's maands, welke door vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 's maands en drie driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 's maands tot *f* 1000 's maands kan stijgen.

De bovenbedoelde vierjarige ervaring van den uit te zenden ingenieur telt voor 9/10 mede bij de vaststelling van de hem toe te kennen aanvangsbezoldiging, terwijl hem bovendien reeds aanstonds eene buitengewone bezoldigingsverhooging van *f* 75 's maands zal worden toegekend.

Naar dien maatstaf berekend bedraagt de aanvangsbezoldiging ten minste *f* 475 's maands, met bepaling, dat na 1 jaar en 5 maanden dienst bij de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië aanspraak wordt verkregen op de volgende verhooging van *f* 75 's maands.

Bovendien kan aan gegadigden, die behalve de bovenbedoelde vierjarige ervaring in Nederland, nog meer ingenieurservaring op spoorweg- of daaraan verwant gebied hebben opgedaan, reeds aanstonds eene hoogere dan de bovengenoemde aanvangsbezoldiging van *f* 475 's maands worden toegekend, bij de berekening waarvan de meerdere spoorwegervaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/10 en binnen de keerkringen doorgebracht voor vol zal worden medegeteld, terwijl aanverwante ervaring buiten de keerkringen doorgebracht voor 9/20 en binnen de keerkringen doorgebracht voor de helft medegeteld zal worden.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren vóór ultimo Mei a.s. hun gezegeld verzoekschrift, dat aan het Ministerie van Koloniën moet worden gericht, in te zenden aan afdeeling D (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma, en zoo mogelijk getuigschriften;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het adres moet worden vermeld de datum en de plaats der geboorte, of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijven van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor gouvernementsrekening als passagier der 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van *f* 1500;

c. voor gehuwden uitkeering van éene maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren, in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van *f* 250 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Indië.

(Nederlandsche Staatscourant
van 1 Mei 1916 no. 102).

Uitzending voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië van een leeraar in de aardrijkskunde.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een leeraar in de aardrijkskunde, in het bezit van de middelbare akte voor dat vak, bij voorkeur met de bevoegdheid tot het geven van middelbaar onderwijs in één of meer andere op het programma eener openbare hoogere burgerschool voorkomende vakken, dan wel in het bezit der hoofdakte zijnde.

De voorkeur wordt gegeven aan hen, die onderwijservaring hebben.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van *f* 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht als landsreiziger der 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van éene maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt *f* 450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijksche verhooging van *f* 100 (honderd gulden) 's maands en vier driejaarlijksche verhoogingen van *f* 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van *f* 850 (achthonderd vijftig gulden) 's maands.

Bovendien wordt aan hen, die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië), eene zoogenaamde ervaringstoelage van *f* 100 (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhooging tot hetzelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd minder dan 4 jaren, dan wordt de ervaringstoelage toegekend zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

Hij, die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenscht te verbinden, moet zich, vóór ultimo Mei 1916, bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot afdeeling D (Personeel) van het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van de vereischte stukken.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat voor vijf en twintig studenten in de geneeskunde aan de Nederlandsche Universiteiten de gelegenheid bestaat om, op den voet van het reglement, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 6 Mei 1886 no. 41, laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 23 November 1914 no. 15, in opleiding te worden genomen voor de betrekking van officier van gezondheid bij het leger in Nederlandsch-Indië, onder genot van eene geldelijke tegemoetkoming van *f* 4000 (vier duizend gulden), terwijl bovendien na de benoeming tot officier van gezondheid nog een gratificatie van *f* 1000 (een duizend gulden) wordt uitgekeerd als tegemoetkoming in de kosten van eerste uitrusting.

Gegadigden zullen zich, onder overlegging van de gevorderde bescheiden, vóór 1 Augustus 1916 bij gezegeld verzoekschrift hebben te wenden tot het Departement van Koloniën, alwaar op aanvrage kosteloos exemplaren zijn te verkrijgen van het reglement betreffende de opleiding.

(Nederlandsche Staatscourant
van 10 Mei 1916 no. 110).

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie
B. C. D. Hanegraaff, Rotterdam,	*f* 2.50
W. C. Hudig, Rotterdam,	„ 10.—
A. Knottenbelt en Co., Rotterdam,	„ 5.—
J. C. Veder, Rotterdam,	„ 10.—
K. van den Baaren, Stadskanaal,	„ 2.50
Mej. P. W. Keller, onderwijzeres N.-I., Amsterdam,	„ 2.50
F. Nobel, Hilversum,	„ 5.—
Mr. C. H. van Troostenburg de Bruijn, Amsterdam,	„ 2.50
W. Mansveld, O.-I. Ambt., Zandvoort,	„ 5.—
D. Stap, O.-I. Ambt., Luinjeberd,	„ 2.50
Mr. H. J. Boelen, Amsterdam,	„ 4.—
Mevr. J. van Braam geb. Tergau, Davos Dorf,	„ 2.50
M. ten Cate, Utrecht,	„ 2.50
M. J. Sanders, Utrecht,	„ 2.50
J. van de Velde, Utrecht,	„ 2.50
M. P. Voûte, Amsterdam,	„ 10.—
A. van der Valk, Rotterdam,	„ 2.50
H. B. W Bakhuijs, Den Haag,	„ 2.50
C. Dedel, Scheveningen,	„ 2.50
C. F. H. Huijsman, Utrecht,	„ 2.50
S. A. van Ostée Bisschop, Utrecht,	„ 2.50
Mevr. de Wed. H. G. van Hille, geb. v. Woudenberg Hamstra, Zutphen,	„ 2.50
Redactie Opr. Haarl. Courant, Haarlem,	„ 2.50
P. W. Jonquière, Ass. Resident, Den Haag,	„ 2.50
H. J. Dijkmeester, Utrecht,	„ 2.50
P. J. van der Feen, Utrecht,	„ 2.50
G. L. Funke, Utrecht,	„ 2.50
L. C. van Goudoever, Utrecht,	„ 2.50
S. A. van der Perk, Utrecht,	„ 2.50
O. Schreuder, Utrecht,	„ 2.50
Jhr. J. M. M. van Asch van Wijck, Utrecht,	„ 2.50
D. Hartevelt, Velp,	„ 2.50
Mevr. de Wed. van Wijngaarden, geb. van Assen, Den Haag,	„ 2.50
Bodel Bienfait, Bloemendaal,	„ 2.50
Mevr. L. Crooy, geb. Teupken, Haarlem,	„ 2.50
P. Cuijpers, Haarlem,	„ 2.50
Mevr. de Wed. H. F. van IJsseldijk, Den Haag,	„ 2.50
H. L. Boogaard, Ambt. B.B., Weltevreden,	„ 2.50
W. de Vogel, Ambt. In- en Uitv. N.-I., Den Haag,	„ 2.50
Th. J. Diephuis, Amsterdam,	„ 2.50
M. G. Hummelinck, Vlaardingen,	„ 2.50
J. F. Hutinga, Leeuwarden,	„ 2.50
A. Jansen, Weesp,	„ 2.50
S. de Kadt, Rotterdam,	„ 2.50
G. C. van der Leck, Hilligersberg,	„ 2.50
H. M. van Vulpen, Den Haag,	„ 2.50
A. J. Zuijderhoff, Rotterdam,	„ 2.50
H. J. Bekker, Rotterdam,	„ 10.—
Mej. H. W. M. Courtois, Onderwijzeres N.-I., Nijmegen,	„ 2.50

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis,	Utrecht,	Maleisch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
I. **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.